

อาการ น้ำนม เลือด

ตอนแรก แม่ เพื่อนบ้าน ญาติ ต่างมั่นใจกันว่า อาการป่วยของเธอ เกิดจาก move san ซึ่งมักเกิดกับ หญิงแม่ลูกอ่อนหลังคลอดและกำลัง อยู่ในช่วงให้นมลูก อาการแทรกซ้อน จาก move san จะทำให้หญิงแม่ลูก อ่อนเมื่อการมีประจำเดือน ปวดหัว ชา ตามแขนขา ท้องเสีย ปวดท้อง เลือดเป็นพิษ และลูก Alam ส่งผลให้ น้ำนมบุดเน่า หาก move san กำเริบแพร่กระจายวิ่งขึ้นศีรษะจะ ทำให้บ้า

Ti Malou Joseph แม่ลูกอ่อน วัย 30 ปี ก็ปักใจเชื่อตามนั้น

ครอบครัวของ Ti Malou เป็น หนึ่งในครอบครัวที่ยากจนที่สุดใน หมู่บ้าน แม่ เอ้อ และน้องสาวต้อง รับภาระหลักเลี้ยงดูครอบครัว สมาชิก ของครอบครัวทั้งหมด 13 คน พัก อาศัยกันอยู่ในบ้านขนาดเล็กมีเพียง 2 ห้องนอน มองหลังคาน้ำตกสีและ พื้นดินอัด ทึ่งเด็กและผู้ใหญ่เจ็บป่วย บ่อย

รายได้หลักของครอบครัวมา จากรับจ้างทำงานในสวน ซื้อสินค้า หลักของหมู่บ้าน เช่น น้ำตาลดิบ ไป ขายให้กับพ่อค้าในตลาด แต่ด้วย ทุนรอนที่จำกัดทำให้เข้าไม่ถึงเครื่อง ข่ายการค้าที่กว้างขวาง

Ti Malou เชื่อว่าอาการ move san มีจุดเริ่มต้นจากที่เอօโนดาามี ดับตือย่างแรงตอนที่มีปากเสียง ทะเลวิวาหกัน ขณะกำลังตั้งครรภ์ ลูกคนที่ 4

“เข้าต่ออยอย่างแรงเข้าที่ใบหน้า มันทำให้เลือดพุ่งปรึดขึ้นสูตรีระและ ส่งผลกระทบไปถึงหัวนม มันเกิด ขณะตั้งครรภ์ได้ 5 เดือน และหลัง จากนั้น move san ก็ປะทุแตกตัวไป ทั่วร่าง กลไกเป็นมลทินติดตัว หาก เลือดเสียและน้ำนมแม่ลูกอ่อนที่บุด เน่าจาก move san ผสมกัน และ ลูก Alam ให้ลิปทีมดลูก มันม่าเหยื่อ ทันที”

ช่วงท้ายของครรภ์ก่อนใกล้คลอด อาการ move san รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ จน Ti Malou ลุกจากเตียงนอนไม่ ไหว เออร์สิกอ่อนเปลี่ยวตามแขนขา และกังวลว่าหลังคลอดเธอจะเป็น อัมพาตลูกขึ้นทำงานหาเลี้ยง ครอบครัวไม่ได้

การเจ็บป่วยของ Ti Malou ซึ่ง มีอาการใกล้เคียงกับวันโรค โรคที่ ชาวบ้านป่วยเป็นกันมาก ก็ทำให้ ญาติเริ่มลังเลใจ

“เพื่อนบ้าน (ลูกสาวหมอดำแยก ซึ่งผู้หญิงในหมู่บ้านมักมาปรึกษา ปัญหาสุขภาพ) บอกว่า ฉันตั้งครรภ์ ลูกแฝด และหนึ่งในลูกแฝดกำลัง ป่วยหนักใกล้จะตาย แต่หมอดำที่โรงพยาบาลตรวจ ยืนยันว่า ไม่พบสิ่งผิด ปกติ และหมอก็ไม่คิดว่าฉันจะได้ลูก แฝด”

ใกล้คลอด แม่และญาติ ประเมินอาการและลงความเห็นกัน ว่า เธอน่าจะไปคลอดกับหมอที่โรงพยาบาลมากกว่าทำคลอดกับหมอดำ ตำแหน่งในหมู่บ้าน แม้จะรู้กันดีว่าจะ เสียค่าใช้จ่ายสูง

ญาติเหมารถบรรทุกสินค้าใน หมู่บ้านพา Ti Malou ไปส่งโรงพยาบาล จากนั้นข่าวลือต่าง ๆ นานาเกี่ยวกับอาการป่วยของเธอ และลูกก็แพร่สะพัดไปทั่วหมู่บ้าน

เช่าวันถัดมา น้องชายกลับมา ที่หมู่บ้านพร้อมกับข่าวร้าย Ti Malou ตกเลือดอย่างหนัก หมอดำเป็นต้อง ให้น้ำเกลือและรักษาเร่งด่วน แต่เวช ปฏิบัติได้ จะไม่เกิดขึ้นเด็ดขาด หากโรงพยาบาลไม่ได้รับเงินล่วงหน้า ญาติและเพื่อนบ้านเรียโรงเงินกันได้ ครบราว 15 ดอลลาร์ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบแล้วมันมากกว่ารายได้ต่อเดือน ของครอบครัวส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน

น้องชายกลับไปพร้อมเงินค่า รักษา ข่าวคราวของ Ti Malou เสียหาย หากในวันที่ 3 ของการ รักษาที่โรงพยาบาล เธอก็ให้กำเนิด ลูกแฝด คนหนึ่งรอดชีวิต อีกคนเสีย ชีวิตในครรภ์

หลังคลอดลูก พ่อของ Ti Malou รีบหายาสมุนไพรมารักษา

อาการ move san (ตามความเชื่อ การใช้ยาสมุนไพรรักษาอาการ move san จำเป็นต้องรอหลังคลอด เนื่องจากยาเมทุฟิร์เรงอาจส่งผล กระทบต่อเด็กทารกในครรภ์) แม้จะ กินยาสมุนไพรไปหลายขาน แต่ Ti Malou กลับรู้สึกว่า move san ยัง คงแพร่กระจายตัวอยู่ในร่างกาย

3 สัปดาห์ หลังคลอด ลูกไม่ กินนม พอmom แม่ และญาติ ยังงั้งว่า กันว่า move san อาจลูกلامวิ่งขึ้น ศรีษะทำให้ Ti Malou บ้า หรือม่า เธอ และหาก move san ยังคงไว้ เวียนทั่วร่างกายประปันในเลือดและ น้ำนม ลูกที่กำลังกินนมของเธอจะ ท้องเสีย อาจถึงขั้นจำเป็นต้องหยุด ให้นม ซึ่งจะยิ่งเสี่ยงต่อการเสียชีวิต ของเด็กทารก

ญาติตัดสินใจพา Ti Malou ไป รักษาตัวรักษาสมุนไพรกับหมอตัวแย่ ในหมู่บ้าน ขณะรักษา กับหมอตัวแย่ เธอรักษา กับหมอที่โรงพยาบาลร่วม ด้วย หมอบนิจฉัยว่า ลูกเธอ มีเชื้อรา ในลำคอทำให้ไม่อายากกินนม

“ตอนที่พูดเรารักษา กันเอง แล้วอาการไม่ดีขึ้น เพราจะไม่รู้วิธีการ รักษาที่แน่ชัด ในขั้นแรกจำเป็นต้อง ให้ยาเพื่อแยกเลือดเสีย และน้ำนมที่ นุดเน่าซึ่งเป็นผลจาก move san

ออกจากการกินก่อน หมอดำแย่จะรู้วิธี การให้ขันตอนนี้ดี เมื่อเสร็จขันตอน แรกนี้แล้ว จึงค่อยกินยาสมุนไพรที่ ได้จากต้นไม้แห่งนม (milk tree) เพื่อทำให้น้ำนมกลับมาปกติ”

5 เดือน หลังอาการของ Ti Malou ดีขึ้น แม่ของเธอจากเคย มั่นใจตอนแรกว่าอาการป่วยของ ลูกสาวเกิดจาก move san กลับไม่ แน่ใจว่าอะไรคือสาเหตุหลักของ อาการป่วยกันนั่น แม่ของเธอคิดว่า มันอาจเกิดได้จากหลายสาเหตุ หันไป ตั้งครรภ์ซึ่งร่างกายอยู่ในภาวะอ่อนแอ ประจำทางง่ายต่อการโดนรู้จอมของ มนต์ดำและสิ่งอปปังคลต่างๆ ผู้หันไป หลายคนในหมู่บ้านช่วงท้ายใกล้ คลอดลูกก็มักจะมีอาการเหมือนที่ Ti Malou เป็น

ตรงข้ามกับ Ti Malou ยังคง ยืนกรานว่าอาการป่วยของเธอเกิด จาก move san ซึ่งมีจุดเริ่มจากโคน สามีตบดีขณะตั้งครรภ์ การทะเลาะ วิวาหกันครั้งนั้น ส่งผลกระทบต่อการ เจ็บปวดทางกายและอารมณ์ไป พร้อมๆ กัน

Ti Malou เชื่อว่า ความเจ็บ ปวดทางอารมณ์ หรืออารมณ์ที่โคน ทำร้ายรุนแรงขณะตั้งครรภ์ คือ

สาเหตุแท้จริงที่ทำให้ move san ก่อ ตัวขึ้น ก่อนที่มันจะส่งผลกระทบต่อ เลือดและน้ำนมในร่างกาย

มาadam Anita Kado เพื่อน บ้านและลูกสาวของหมอตัวแย่ ซึ่ง เคยมีอาการ move san ตอนตั้ง ครรภ์ เช่นกัน เป็นคนแรกที่บอก Ti Malou และญาติ ว่าอาการป่วยของ เธอเกิดจาก move san ก็ยังคง ยืนยันตามเดิม เพียงแต่คำอธิบาย ของเธอละเอียด แตกต่างจากคนอื่น อย่างคนรู้จริง

“หนูนั้นตั้งครรภ์ หากมีเรื่องขัด แย้งกับคนอื่น แล้วโคนตะโภนดูด่า ด้วยถ้อยคำหยาบคาย หลังคลอด ลูกจะท้องเสีย เจ็บป่วยบ่อย นี่เป็น อาการแสดงว่ามีmove san เราอาจ จำเป็นต้องหยุดให้นม แล้วรักษาด้วย ยาสมุนไพร หากทำการหายท้องเสีย และน้ำนมแม่กลับมาสีขาวเหนียวข้น แสดงว่าอาการดีขึ้น move san จะ หายแม่ไม่ใช่ทารก กรณีของ Ti Malou ชัดเจนว่าเธอ มีอาการหลังจากโคน สามีตบดี เธอโกรธ อารมณ์เสีย รับกวนใจติดตลอดตั้งครรภ์ สามีของ Ti Malou เปรียบไปกับเมื่อนกับยา พิษในร่างกายที่บันทอนทำร้ายเธอ”

มาadam Anita Kado อธิบาย ต่อว่า

“น้ำนมแม่ เริ่มมีตั้งแต่ขณะตั้ง ครรภ์ มันไหลเวียนไปทั่วร่างกาย เหมือนกับเลือดของเรา แต่ move san ทำให้เลือดเสียก่อนผสมกับ น้ำนม ส่งผลให้น้ำนมแม่บุดเน่าเลี้ยง ทารกไม่ได้”

มาadam Victor หมอตัวแย่และ เป็นคนรักษา Ti Malou อธิบายเพิ่ม

เดิมว่า move san เกิดได้กับทุกคน ทั้งชายและหญิง ไม่เฉพาะเจาะจง หญิงตั้งครรภ์ ภายใน 1 สัปดาห์หลัง move san ก่อตัว มันจะแพร่ กระจายไปทั่วร่างกาย คนป่วยจะเริ่ม มีอาการปวดหัว มีไข้ ปากแห้ง เสือดจะไหลเวียนตกลับทำให้เวียนศีรษะ กล้ามเนื้อแข็งตัว คนที่เป็น move san จะอ่อนเพลียอนได้ทั้งวัน

“คนที่มีอาการ move san หากดื่มที่เล็บ จะมีสีซีดเพื่อตราไว้ ไม่มีเลือดมาเลี้ยง หากเป็นแม่ในระยะให้น้ำนม นมจะบูดเน่าทำให้ ทรงรักษาด้วยยาสมุนไพร”

สำหรับหมอดีโรงพยาบาลแล้ว อาการเลือดเสียตามความเชื่อของชาวบ้าน เกิดจากหญิงตั้งครรภ์ขาดธาตุเหล็ก

มาดาเม Gracia หญิงชาวรัช เกือบ 70 ปี กลับมีความเห็นแตกต่างสิ้นเชิง เนื่องด้วยว่าอาการ move san ซึ่งสัมพันธ์กับสภาพะของ อารมณ์ที่ทนทุกข์ เศร้า หดหู่ และ ปัญหาความยากจน ไม่เคยปรากฏมาก่อนในหมู่บ้านก่อนหน้าการสร้างเรือน ซึ่งส่งผลกระทบให้ชาวบ้านถูกไล่ที่จันต้องอพยพมายังถิ่นที่อยู่ใหม่ ในปัจจุบัน ชาวบ้านขาดแคลนปัจจัย การดำรงชีพ แหล่งทรัพยากรความมั่นคงของชีวิตในหมู่บ้านเดิมสูญหายไปพร้อมกับการเกิดขึ้นของเรือน

หากพิจารณา มุ่งมองของชาวบ้านชนบทในประเทศไทย move san มีความหมายที่ลึกไห้ลึก ไม่หยุดนิ่งตัวขึ้นอยู่กับเวลาและสถานที่ ซึ่งคำอธิบายว่าด้วย move san ถูกสร้างขึ้น

move san ยิ่งสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อนระหว่างความหมายของปัจเจกบุคคลภายในตัว อิทธิพลของปรินท์ความเชื่อท้องถิ่น และผลลัพธ์ของประสบการณ์ส่วนบุคคลกับปัจจัยระดับมหภาคทางเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศไทย

อาการป่วยที่ภาษาถิ่นเรียกว่า move san ยังอาจเป็นเพื่อและซ่องทางของการสื่อแสดงประสบการณ์ แห่งความทุกข์และการเผชิญโชคร้ายของบุคคล

หมายเหตุ

เรียนเรียงจาก Farmer, Paul. (1988). Bad Blood, Spoiled Milk : Bodily Fluids as Moral Barometers in Rural Haiti. American Ethnologist. 15 (1) : 62-83.

งานชิ้นนี้ของ Paul Farmer มีประเด็นเชิงวิพากษ์ที่นำเสนอใจอีกหลายประเด็น อาทิ

1) วิเคราะห์ปรากฏการณ์ความหมายของการเจ็บป่วย โดยเปลี่ยนจุดเน้นจากการวิเคราะห์ในเชิงสัญลักษณ์ (symbolic analysis) ซึ่งให้ภาพของความหมายที่มีลักษณะตายตัว และมักสรุปว่า วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อนิยามความหมายการเจ็บป่วยของแต่ละท้องถิ่น มาสู่การวิเคราะห์ความหมายการเจ็บป่วยในฐานะประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งมีลักษณะผลลัพธ์ไม่คงเส้นคงวา ภายใต้เงื่อนไขบริบทต่าง ๆ ไม่ได้ตอบอยู่ภายใต้อิทธิพลหลักของวัฒนธรรมท้องถิ่นเท่านั้น

2) ใช้มุมมองมนุษยวิทยาการแพทย์เชิงวิพากษ์ (critical medical anthropology) ขยายการทำความเข้าใจความหมายการเจ็บป่วยจากแค่ตัวแปรในระบบวัฒนธรรมท้องถิ่น สู่ตัวแปรอื่นที่กว้างขวางขึ้นนอกบริบทหมู่บ้านซึ่งมีอิทธิพลต่อการเจ็บป่วย เช่นกัน โดยเฉพาะปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์การเมือง

3) นำเสนอแนวคิด ENs (Elicited Narratives) เพื่อท้าทายแนวคิด EM (Explanatory Models) หรือแบบจำลองคำอธิบายความเจ็บป่วย โดยวิพากษ์ว่าแนวคิด EM ให้ภาพคำอธิบายการเจ็บป่วยที่เสถียร หรือหยุดนิ่งต่ำตัว ละเลยมิติของเวลาและสถานที่ (Paul Farmer เก็บข้อมูลด้วยการถามคำถามเดิมข้า แต่ทิ้งห่างช่วงเวลา กันหลายเดือน ในหมู่บ้าน ขณะที่การศึกษาเพื่อพัฒนาแนวคิด EM เก็บข้อมูลที่คลินิกเมื่อคนไข้และญาติมาพบหมอเพื่อรักษา) และคำสอนเกี่ยวกับมุมมองการเจ็บป่วยของแนวคิด EM ที่แตกต่างกันระหว่างหม อ คนไข้ ญาติ เช่น สาเหตุของโรค ลักษณะอาการ วิธีการรักษา คนรักษา ฯลฯ ก็เป็นคำถามที่อิงอยู่กับรากฐานความรู้พยาธิวิทยา (Pathology) ของความรู้การแพทย์สมัยใหม่

ผู้สนใจแนวคิด EM สามารถศึกษาจาก Kleinman, Arthur. (1980). Patients and Healers in the Context of Culture. Berkeley : University of California Press.

